

Posudek na disertační práci Jana Biedermanna, Organizace a vybavení vojska v 15. století: paralelní vývoj ve Francii, Burgundsku a střední Evropě.

Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav českých dějin. Historické vědy.
Praha 2015, 239 stran.

Mgr. Jan Biedermann si jako téma své disertace zvolil problematiku organizace, vybavení a zásobování vojska v pozdním středověku. Jejím cílem je komparace francouzských a burgundských poměrů na jedné, a střeoevropských, především českých, na druhé straně. Autor přitom chce podat syntetický přehled o situaci ve sledovaných regionech, který by registroval obecné trendy a jevy a současně poukazoval na regionální specifika (s. 5). Zároveň chce znázornit plasticitu sledované problematiky a doplnit tak „mozaiku pozdně středověké každodennosti a vojenské historie“.

Práce je strukturována do tématických celků pojednaných v jednotlivých dále členěných kapitolách. Po úvodní kapitole představil autor stav zpracování tématu a provedl rozbor literatury a pramenů. Z rozsáhlé literatury o středověkém vojenství vybral reprezentativní syntetické práce zaměřené na francouzské a české poměry i analytické práce, které jsou speciálně orientovány k tématům organizace, zásobování a vybavení vojska, dopravě, transportu a koním, a také práce věnované potravinám a stravování a hmotné kultuře obecně, vše z francouzsko-burgundské a z české strany. Pokud jde o prameny, využíval narativní a normativní prameny, opět všech tří sledovaných oblastí. Z narativních pramenů se zaměřil na kroniky Vavřince z Březové a Bartoška z Drahonic, a na Staré letopisy české z české strany, k poměrům ve francouzském a burgundském vojsku použil Paměti Philippa de Commynes, takzvaný Deník pařížského měšťana a švýcarskou kroniku Diepolda Schillinga, Pokud jde o normativní prameny, čerpal především z vojenských řádů a ordonancí, které doplnil teoretickými traktáty. Seznam pramenů rozšířil ještě o prameny účetními a prameny listinné povahy. V přehledu nejsou zmíněny obrazové prameny, s nimiž v disertaci rovněž pracuje. Výběr pramenů je dostatečně reprezentativní. Bylo by však vhodné, zvláště pokud jde o narativní prameny, uvést základní informace o autorech a prostředí, z něhož pocházeli a pro něž psali, a zaměření příslušných textů (mimo jiné proč

„takzvaný“ Deník pařížského měšťana), což může výrazně ovlivňovat informovanost a výpovědní hodnotu příslušných pramenů.

Východiskem pro další analýzu je podoba vojska ve zkoumaných regionech v pozdním středověku, která je obsahem třetí kapitoly, a od níž se odvíjejí další témata. Autor zde na základě odborné literatury zachytil rozdíly ve francouzském a burgundském vojsku, a zcela odlišné poměry v českých zemích, kde bylo pozdně středověké vojenství ovlivněno husitstvím s husitskou vozovou hradbou a specifickou organizací vojska, na niž působilo především složení vojska, v němž téměř absentovala těžká jízda, a jeho možnosti. Ve všech sledovaných oblastech lze však nalézt i styčné body, především rostoucí důraz na pěchotu a rozvoj těžkých palných zbraní. Zde mohl autor korigovat představy starší české literatury, která považovala husitské užívání palných zbraní a využití pěchoty v Čechách za „ojedinělé a výjimečně pokrokové“.

Další shody a odlišnosti zaznamenal v jednotlivých tématických okruzích, zaměřených k potravinám a zásobování, k výzbroji pro kontaktní boj, k palným zbraním a k transportu.

Ve čtvrté kapitole, Potraviny a zásobování, pojednává na základě odborné literatury o kultuře stravování, potravinářských surovinách a stravovacích zvyklostech jednotlivých společenských vrstev frankofonních oblastí a střední Evropy, a zabývá se otázkou, jakým způsobem bylo řešeno zásobování a jaké požitiviny mohli mít k dispozici vojáci ve francouzském a burgundském vojsku na jedné, a ve vojsku v českých zemích na druhé straně (pokud jde o verjus, nejsem si jistá, zda je vhodné přirovnání k burčáku, protože ten v krátké době mění svůj charakter a asi by během několika dnů byl nepoužitelný). Stranou nezůstalo ani vybavení kuchyně, konzervace potravin a obchod s potravinami, v neposlední řadě vliv zásobování na morálku vojska. K narušování česko-rakouských obchodních styků Matyášem Korvínem by bylo vhodné uvést alespoň stručně konkrétní informace; čtenář nemá vždy po ruce AČ. V této kapitole mohl autor konstatovat obdobnou dostupnost potravin ve všech sledovaných regionech i metody úpravy, konzervace a uskladnění potravin. Případné rozdíly vyplývaly, jak J. Biedermann přesvědčivě doložil, z místních konzumačních návyků, případně byly ovlivněny specifickými okolnostmi.

Nejrozsáhlejší část práce je věnována zbraním a výstroji. V kapitole „Zbrojní výroba a vyzbrojování – pozadí a kontext“ autor podrobně pojednává o jednotlivých typech a o konkrétních zbraních. Problematika je studována komplexně, autor sleduje výrobce i výrobu, organizaci výroby, použité suroviny, skladování, obchod a vyzbrojení armády, i suroviny k jejich výrobě. Vychází opět z odborné literatury, jejíž informace místy doplňuje informacemi pramenů. Podobně jako v předchozích kapitolách konstatuje J. Biedermann shodné základní principy vyzbrojení, a současně konkrétní regionální odlišnosti. Podobná hlediska jsou sledována také v kapitole „Palné zbraně, střelný prach a munice“, kde je navíc věnována pozornost obsluze zbraní, výrobě a skladování střeliva, úpravě opevnění, a také vlivu těchto zbraní na myšlení lidí v pozdním středověku. Ten lze sledovat nejen v boji, ale především ve společnosti (například důsledky ztráty děl). V této oblasti konstatoval určité zpoždění českých zemí oproti západní Evropě. (Není ovšem vhodné citovat novočeský překlad SLČ místo alespoň relativně kritického vydání – s. 183).

Poslední kapitola je věnována transportu a jeho prostředkům, především koním a vozům, ale také zavazadlům a organizaci pochodu. Zde J. Biedermann opět sleduje shody i rozdíly, mezi sledovanými oblastmi. Hlavní rozdíl však zjevně spočíval ve využívání vozů, které ve středoevropské oblasti na rozdíl od západní Evropy sloužily nejen k dopravě, ale i jako součást bojové taktiky.

Výsledky práce jsou shrnuty v Závěru. Disertaci doplňuje slovník militarií a souvisejících termínů a podrobný seznam pramenů a odborné literatury.

Ačkoli autor vychází především z odborné literatury, a použité informace místy ilustruje, případně upřesňuje a doplňuje zprávami z pramenů, jde o původní práci, která je přínosem pro poznání důležité oblasti kultury všedního dne v pozdním středověku. Tím autor splnil záměr své práce formulovaný v úvodu. Práce Jana Biedermanna splňuje požadavky standardně kladené na disertační práci. Doporučuji ji k obhajobě a navrhuji klasifikaci **prospěl**.

V Praze 7. prosince 2015.

Prof. PhDr. Marie Bláhová, DrSc.